

պարզամիտն հլուականութեամբ ձերով, զի 'ի ժամանակի մըրկելոյ բնութեան հեղեղացն անասան կացջիւր : Բայժմէն պարտիք հիմն դնել ձերոց երիտասարդ կենացն, այրութեան հասակի և ծերութեան և հանդերձելոյն իսկ : Եթէ ոչ կանխեալ տնկիցէք զառաքինութեան բոյս՝ ոչ երբէք ծառացեալ նոյին 'ի հովանին վայելիցէք 'ի տօթաժամու փորձանաւոր աւուրցն և ջերմաջերմ կրից, և ոչ գտջիք հանգիստ 'ի խոնջ վաստակեալ հասակին : Բնայնի ժամանակ է սերմանելոյ և հնձելոյ . առանց սերման, չիցեն և հունձք : Եւսասեալ էանց զձեօք տղայութեան տխեղծ անբանական հասակ . թէպէտ 'ի մանկութեան ցարդ, այլ մանուկ զոլ մօտվարժ և ոգւոյ բարւոյ հանդիպել՝ անվրէպ ի մաստութեան է սկիզբն և նշանակ : Երջանիկ ամբ և ըղձագոյն ժամանակ, մինչև 'ի վերայ հասեալ հոգք և տաղտապանք զնիւթական կենաց, մինչև զգացեալ կարիք մարդկութեան խոջք և խութք զօրաւորք : Եւս ձեզ ասպարէզ արութեանց, յորում 'ի վարձ և 'ի յաղթանակ կշռին ձեզ առաքինութեց գեղեցիկ շարք, իմաստութիւն հանձարոյ, համբաւ բարի, սիրելի և ցանկալի լինել և Եստուծոյ և մարդկան . և զայս և զայն կեանս յաւէտ երջանկացուցանել :

Երացարուք առաքինիք, չթողուլ անցանել զձեօք և ոչ վայրկեան մի ժամու, յորմէ կազմին և ժամք և աւուրք և եօթնեակք և ամիսք և ամբ և ողջոյն իսկ ընթացքամաց դաստիարակութեան ձերոյ, և ապագայ կեանք : Եւ մի լիցի ձեզ 'ի վախճանի ամացն զսխուր աչադարձուցեալ 'ի թիկունս չտեսանել այլ ինչ քան զկորուստ ժամանակի անպատու և անշահ, ամօթ ծանր և ապաշաւ վայրապար : Եւ ակնկալութիւն յետս դարձի, և ոչ կրկին ընդ նոյն անցանելոյ յոյս : Եւ քաւ յինէն, որդեակք, զայսպիսիս զձէնջ խիթալ, ուր տարեկան ճիգն ձեր և փոյթ գովելի, ապառնեացն ամաց հաւատոյս մեզ տայ : Եւ արդէն թուիմ տեսանել զվեցամեան

դաստիարակութեանս ժամանակ 'ի զլուխ հասեալ, և զձեզ քաջահմուտս թէ զինչ մարդն իցէ որ 'ի ձեզ բարձեալ տանիք . զինչ գործոց նորա սահման, և զոր խորհուրդ խորհեցաւ զմանէ Տէր : Եւս հետեւ միտք բարձրախոհք և ոգիք աստուածամերձք, ճշմարիտ քրիստոնեայք և աստուածազաւակք, զառաքինութիւն ընդ լուսաւոր գիտութեան զուգորդեալ հայրենեաց և ընտանեաց ձերոց ընծայեջիւր : Եւս հետեւ 'ի ձեզ 'ի միտ առցէ աշխարհ թէ մարթ է զգիտութիւն ընդ խոնարհութեան լծորդել . ձեօք հաւաստեսցի թէ չէ յանհնարիցն ընդ աշխոյժ պատանկութեան 'ի մի զուգել զխոհական գործունէութիւն . ձեօք տեսցի թէ հայրենասիրութիւն, մարդասիրութիւն և սէր ընկերին քրիստոնէական են առաքինութիւնք . 'ի ձէնջ տգիտութիւն ընդ կանխալ մուրումեանց տեղի տուեալ փախչիցի, 'ի ձեզ, որդեակք, քրիստոսական կրօն գտցէ իւր նեցուկ և ջատագովս, Եստուած զփառս, և տուն Եւսթիթարայ զսփոփանս :

Տ. Ա. ՃԱՐ.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Պարագաններու վրայ տեղեկութիւն :

Գ. ՊԵՐԴԱՄՈՆ : — Եւսմենէս և Եւտաղոս Պերգամոյի թագաւորները Եւգիպտոսի Պտղոմեանց փառացն ու մեծագործութեանցը հաւասարել ջանալով՝ զրատուն մը կանգնեցին որ հին պատմութեանց մէջ շատ երևելի է, և ըստ երեցն Պլինիոսի մէջը 200,000 հատոր գիրք կայ եղեր : Եւսփայլել Եւղադերրանոս գիտնականը կը պնդէ թէ Պերգամոնի առման ժամանակ այս զրատունն ալ այրեր է, բայց Պլինիոս և ու

րիշ հեղինակները կ'ըսեն թէ Սարկոս Լ'նտանիոս Կղէոպատրային պարգև երէսակայն Ստրաբոն ալ կ'ըսէ թէ իր ատենը, այսինքն Տիբերիոսի ժամանակ, այս գրատունը դեռ Պերգամոն կեցեր էր: Իմաստուններէն ոմանք կ'ըսեն թէ Պլինիոսի ու Ստրաբոնի հակառակախօս վկայութիւնները կրնան միաբանիլ թէ որ ենթադրելու ըլլանք թէ Լ'գոստոս, որ կը սիրէր Լ'նտանիոսի շինածը քակել, նորէն Պերգամոն հաստատած ըլլայ այս գրատունը Լ'կտիոնի պատերազմէն ետեւ, զորն որ իր նախանձորդը Լ'քէքսանդրիա փոխադրել տուած էր: Բայց ասիկայ պարզ ենթադրութիւն մըն է:

Դ. ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ:— Տրոյիոյ պատերազմէն առաջ Յունաց վրայ ստոյգ ծանօթութիւն մը չի կայ, անկէ ալ ետեւ ինչուան հոմերոսի ատենները առասպելներով լեցուն է: Լակեզեմոնացիք զիրք չունէին. բայց Լ'թենացիք շուտով ձանցցան գրելու հարկաւորութիւնը, և դիտութիւններն ու դպրութիւնները Լ'տտիկէի մէջ ծաղկեցան, որով շատ չանցաւ զրքերն ալ հոն շատցան: Յունաց պատմութեան մէջ առաջին յիշատակուած գրատունը Պողիկրատ Սամոսացւոյն է, Վրիստոսէ 600 տարի առաջ. Սաղերիոս Սաքսիմոսի ըսածին նայելով Յունաստանի մէջ առաջին հասարակաց գրատունը Պիսիատրատ բռնաւորը կանգնեց Լ'թենքի մէջ, որով կ'ուզէր ժողովուրդն զբաղեցընել որպէս զի մոռնայ իրեն կորսընցուցած ազատութեան վրայ մտածելը: Լ'յս գրատունս շատ հարուստ էր, ուրուն մէջ առաջին անգամ հաւաքուած էին հոմերոսի դիւցազներգութեանց հափներգութիւնները, և երբոր Վսերքսէս Յունաստանի տիրեց, Լ'թենքի մէջ ուրիշ գրատուններ ալ կային, զորոնք ամէնն ալ Պարսկաստան փոխադրել տուաւ կ'ըսեն: Բայց Լ'լոս Վելլիոս կ'ըսէ թէ ետքէն Սելևկոս Վիկատոր նորէն Լ'թենացւոյ դարձուց այս զրքերը: Կղէարքոս Պղատոնի աշակերտը և հերակլիայի բռնաւորն ալ իրեն մայրաքաղաքը ուրիշ գրատուն կանգ-

նեց: Բազմահմուտն Վամէրարիոս կը յիշատակէ նաև Լ'սլամէայի գրատունը, իբր հին ատեն երևելիներէն մէկը, և Լ'նգեղոս Ուքքա կ'ըսէ թէ մէջը 20,000 հատորէն աւելի կար: Սասնաւորաց գրատուններուն մէջ առաջինն է Լ'րիստոտելի գրատունը, զորն որ այս իմաստասիրին մահուանէն ետեւ Լ'սկիւրիոն Վէոս գնեց, և ետքէն Սիզլաստանալով զայն՝ հռովմ փոխադրեց:

Ե. ՀՌՈՎԱԼ:— Երկար ատեն հռովմայեցւոյ գրատունները Յունաց գրատանցը չափ անուն չունէին, և ասոնք երկու տեսակ էին, մէյմը հասարակաց, մէյմըն ալ մասնաւորներու: Լ'առաջինները հասարակապետութեան և կայսրութեան դիւաններն էին, որոնց մէջ օրէնքներն, հրովարտականքը՝ և այլն, կը պահուէին. սրբազան գրատուններ ալ կային, որ քրմապետներուն, հմայողներուն, տասնապետաց՝ և այլն, յանձնուած էին, որոնց մէջ սիբիլաներուն և իրենց կրօնքին վերաբերեալ զրքերը կը պահուէին: Սասնաւորաց գրատունները երևելի հռովմայեցիներ կանգնեցին իրենց առանձինն գործածութեան համար, և որոնցմէ շատը ետքէն հասարակաց եղան: Լ'սոնց մէջ առաջինն է անիկայ զորն որ ծերակոյտը հռեգուղոսի ազգատոհմին շնորհեց Կարքեդոնի առումէն ետեւ որ բոլոր հռեգուղոսի Կարքեդոն գտած զրքերն էին, որոնց մէջ երևելի էր Սարգոն ափրիկեցւոյն երկրագործութեան վրայ 28 հատոր գրածը, որ մէկէն լատիներէն ալ թարգմանուեցաւ: Պաւղոս Կամիլիոս ալ իր գրատունը Սակեդոնիայէն բերաւ, Վրիստոսէ 168 տարի առաջ, Պերսէոսի յաղթելէն ետեւ. Պլուտարքոս կ'ըսէ թէ Պաւղոս Կամիլիոս այս գրատունը իր որդւոյը մէջ բաժնեց, բայց ընդհակառակն Իսիդորոս յայտնապէս կ'ըսէ թէ հռովմայեցւոյ թողուց: Լ'սինիոս Պոլլիոն հռովմայ ընծայ մը ընելու համար ձոխ գրատուն մը հաւաքեց, որ բոլոր իրեն յաղթած երկիրներուն աւարներովը հարստացուց, ու շատ մըն ալ ծանր գնով զրքեր գնեց:

Ըստ հասարակաց շէնքս զարգարեց նաև գիտութեանց ու դպրութեանց մէջ երևելի եղողներուն կենդանագիրներովը: Պլուտարքոսի պատմածիննայելով՝ Պուկուղլոս ալ մեծահարուստ գրատուն մը կանգնեց բազմաթիւ հատորներով և գեղեցիկ զարդերով: Կրօն գեղեցիկ հաւաքում մըն ալ Սարրոն ունէր, որ Հռովմայեցւոց մէջ ամենէն իմաստունն էր: Կիկերոնի գրատունն ալ, որ ետքէն իր բարեկամ Բոտիկոսի գրքերովն ճոխացաւ, նոյն ատենի երևելի գրատուններէն մէկն էր, և Կիկերոն միշտ կ'ըսէ եղեր թէ Կրեսոսի բոլոր գանձերէն ալ վեր կը դնեմ այս գրատունս: Ոչ ինչ նուազ մեծագործ էր Յուլիոս Կեսարին գրատունն ալ, որ երևելոյն Սարրոնի յանձնուած էր: Գոստոս Հռովմայ 721 թուականին Պատաւիոյ գաւիթը հասարակաց գրատուն մը կանգնեց, ուսկից և ոչ քաւէան ալ կ'ըսուէր. և անկէ հինգ տարի ետեւ ալ Պալատինեան լերան վրայ ուրիշ գրատուն մըն ալ կանգնեց, որուն վրայ նոյն ատենի բանաստեղծները շատ կը խօսին, վասն զի հոն կ'երթան եղեր իրենց ոտանաւորները արտասանելու: Տիբերիոս Պալատինեան լերան վրայ առանձինն գրատուն մը կանգնեց, որ ինչուան Սոպիսկոսի ատեն կար: Կերոնի ժամանակ Կապիտոլիոս քերականը Հռովմ գրատուն մը ունէր, որուն մէջ 3000 հատոր գիրք կայ եղեր: Ոչինչ նուազ երևելի էին նաև Սիդիոս Բատլիկոսին և կրտսերոյն Պլինիոսի գրատունները: Սեսպատիանոս ալ Կեսարու ու Գոստոսի նմանողութեամբ մեծ գրատուն մը կանգնեց խաղաղութեան տաճարին քով: Բայց կայսրութեան ատենի ամենէն մեծ գրատունն է Տրայիանոսին կանգնածը, որ ուղեւան կ'ըսուէր, կայսեր Ուլպիոս անունէն: Շատ մատենագիրներ կ'ըսեն թէ Տրայիանոս բոլոր Հռովմայեցւոց տիրած քաղաքներուն մէջ գտած գրքերը Հռովմ բերել և իր շինած գրատունը դնել տուաւ: այս բանս գուցէ կրտսերն Պլինիոսի խորհրդովն ըրած ըլլայ, որ իրեն մտե-

րիմն ու ներբողին էր: Սափայեւ Սուլադերրանոս կ'ըսէ թէ Տրայիանոս բոլոր ծերակուտին գործքերն ու իշխանաց քաջութիւններն կտաւ իրայ գրել տուած էր, և ետքէն ալ փղոսկրով պատել տուաւ: Իսիդորոս և Պոյետիոս մեծ զարմացմամբ կը խօսին Սամոնիկոսի Սիրէնոսի գրատանը վրայ, որ Կորդիանոս կայսեր դաստիարակն էր: Երբ մէջ 62,000 հատոր ընտիր գրքեր կային, յատակը բոլոր ոսկեզօծ մարմարին պատած էր, պատերն ալ փղոսկրով զարդարած էր, և մէջի դարաններն ու գրակաները բոլորն ալ մայր փայտէ ու ոսկնիալէ էին:

(ՄԱՅԱՆՆ ՌԻՐԻՇ ԱՆԳԱՄ)

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ ԿԱՆՈՆԵՐ

ԳԼՈՒԽ Զ.

Սարգոսս հաշմածքին վրայ Գարիբոսի
նշելէ դաժ Գարիբոսի նշները:

Սոս Ժնած տղան սովորաբար 19էն ինչուան 21 բթաչափ երկայնութիւն կ'ունենայ և ութէն ինչուան ինը լիպրէ կը կշռէ: Բիւն ատենի մէջ մարմինը կ'աճի, թանձրութիւնն ու ծանրութիւնը կ'աւելնայ և աս աճումը գրեթէ ինչուան քսանըմէկ տարեկան ատենը կը քշէ: Երիկ մարդուն հասակը գրեթէ հինգ ու կէս ոտք հասնելէն ետեւ կը դադրի, կնիկ մարդկանը ինչուան հինգ ոտք, շատ անգամ հնգէն վար կը մնայ քան թէ վեր: Բն տարիքին մէջ մարդուս կերպարանքը ինչպէս որ պէտք է կը ձևանայ, մարմինն ու անդամները աւելի կ'ընդարձակին, և ութը իր վերջի աստիճանին կը հասնի. ու երբոր քսանըհինգ կամ երեսուն տարեկան կ'ըլլայ, ան կազմուածքը կ'աւելնէ որ ինչուան ծերութիւն պիտի պահէ:

Ներութեան հասնիլը շուտ կ'իմա-